

MICHEL ODENT

Porod a budoucnost
Homo sapiens

MAITREA

POROD
A BUDOUCNOST
HOMO SAPIENS

POROD A BUDOUCNOST HOMO SAPIENS

První kniha o evoluci člověka v souvislosti s tím,
jak přicházíme na svět.

Michel Odent

Přeložila Klára Meissnerová

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Odent, Michel

Porod a budoucnost homo sapiens / Michel Odent ; [z anglického originálu ... přeložila Klára Meissnerová]. -- 1. vyd. v českém jazyce. -- Praha : Maitrea, 2014. -- 164 s.

Název originálu: Childbirth and the future of homo sapiens

ISBN 978-80-7500-052-1 (brož.)

618.4/.5 * 612.63 * 612 * 101 * 572.1/.4

- porod

- porod -- fyziologické aspekty

- porod -- filozofické aspekty

- antropogeneze

- antropogeneze -- filozofické aspekty

- monografie

572 - Antropologie [1]

Michel Odent

Porod a budoucnost Homo sapiens

Childbirth and the Future of Homo sapiens

Copyright © Michel Odent, 2013

Translation © Klára Meissnerová, 2014

Czech edition © MAITREA a.s., Praha 2014

ISBN 978-80-7500-052-1

OBSAH

Kapitola 1

VŠECHNO JE V HLAVĚ	3
--------------------------	---

Kapitola 2

NOVÝ POHLED NA EVOLUCI	9
------------------------------	---

Kapitola 3

BUDOUCNOST OXYTOCINOVÉHO SYSTÉMU ČLOVĚKA	13
Nedostatečně využívaný fyziologický systém	13
Schopnost rodit	15
Schopnost kojit	17
Genitální sexualita	17
Schopnost empatie	18
Měli bychom se učit od buldoků?	18

Kapitola 4

HISTORICKÝ MEZNÍK V EVOLUCI VELIKOSTI MOZKU?	21
Limity, jež nelze překročit	21
Zničené limity	23

Kapitola 5

„MIKROBY DĚLAJÍ ČLOVĚKA“	27
--------------------------------	----

Kapitola 6

MĚLI BYCHOM POSTIHOVAT PLÁNOVANÝ

VAGINÁLNÍ POROD?	39
------------------------	----

Dva důležité kroky	40
--------------------------	----

Míra bezpečnosti císařských řezů	41
--	----

Kapitola 7

TOŤ OTÁZKA	45
------------------	----

Odpověď	45
---------------	----

Různé funkce databáze Primal Health Research Database	50
---	----

Koncept zásadního období	53
--------------------------------	----

Kapitola 8

AKTIVNÍ VEDENÍ EVOLUCE ČLOVĚKA	57
--------------------------------------	----

Důvody k nové otázce	57
----------------------------	----

Aktivní vedení potřebuje svůj cíl	59
---	----

Kapitola 9

FYZIOLOGICKÉ PROCESY

VERSUS KULTURNÍ PODMÍNĚNÍ	63
---------------------------------	----

Porozumění zákonům přírody	63
----------------------------------	----

Vžité kulturní podmínění	64
--------------------------------	----

Zesílené kulturní podmínění	65
-----------------------------------	----

Kapitola 10

DŮVODY K OPTIMISMU	67
--------------------------	----

Období před úžasným vědeckým objevem	67
--	----

Objev	69
-------------	----

Bezprostřední důsledky objevu	71
-------------------------------------	----

Kapitola 11

OBLASTI VÝZKUMU	75
Základní jednoduchý fyziologický koncept	75
Koncept inhibice neokortexu	78

Kapitola 12

POTLAČENÝ ZDRAVÝ ROZUM	83
Kdyby...	83
Analýza konkrétní situace	85
Tajná úmluva zdravého rozumu a vědy	87

Kapitola 13

PŘÍBĚH NEKONČÍ	91
----------------------	----

Kapitola 14

NOVÝ POHLED NA PORODNÍ BOLEST	97
Ochranný fyziologický systém	98
Do té doby	99

Kapitola 15

ZMĚNA PARADIGMATU NENÍ MOŽNÁ

BEZ ZMĚNY JAZYKA	107
Pokus o nový slovník	107
Termíny, kterým se vyhnout	110
„Těhotenská cukrovka“ jako typický příklad	110
Další příklady	112

Kapitola 16

LÁSKA JAKO EVOLUČNÍ HANDICAP	117
Koncept zásadního období ve světle antropologie	118
Porod před neolitickou revolucí a po ní	118
Neutralizace mateřských instinktů	122

Kapitola 17

DŮVODY K PESIMISMU	127
V čem spočívá rovnováha?	127
Směřujeme ve vývoji k planetě „aspíků“?	129
Budoucnost deprese	133
Čarodějův učeň	136

Kapitola 18

BUDOUCNOST ENTUZIASMU	141
-----------------------------	-----

Kapitola 19

HOMO SAPIENS A VIROSFÉRA	143
Bourání bariér	143
Ohrožení viry	145

Kapitola 20

KULTURNÍ SLEPOTA	149
Epidemiologie ve slepé uličce	149
Učíme se od životopisců	152
Životně důležitá funkce šílenství	154
Jak zacházet s kulturní slepotou	159

1

VŠECHNO JE V HLAVĚ

Začneme tím, že si položíme otázku: měli bychom očekávat transformaci našeho druhu v souvislosti s tím, jak přicházíme na svět? V posledních desetiletích prošly hlubokou změnou všechny aspekty životního stylu člověka. Tento nezpochybnitelný fakt inspiroval komentáře o transformaci *Homo sapiens*, k níž došlo v poslední době, i otázky o budoucnosti našeho druhu. Je patrné, že v akademických kruzích ani v médiích není obvykle doba kolem porodu brána v potaz, přestože se nepochybně jedná o fázi lidského života, jež byla radikálním způsobem zcela obrácena naruby. Několik vědeckých disciplín nyní potvrzuje, že toto období je pro utváření osobnosti zásadní.

Než se začneme zabývat budoucností, povíme si, co víme o druhu *Homo sapiens*. Jak můžeme shrnout naše porozumění povaze člověka?

Hlavním rysem našeho druhu byla podle tradičního pojetí schopnost myslet. Je výmluvné, že anglicko-holandské slovo „man“ (člověk) (německy: „mann“, „mensch“; dánsky: „mand“) pravděpodobně pochází ze sanskrtského výrazu pro „myšlení“. Podle Blaise Pascala je člověk „un roseau pensant“ (myslící rákos). V kontextu současného vědeckého poznání se běžná prezentace *Homo sapiens* příliš neliší od tradičního

pojetí, přestože se vyjadřuje různými jazyky. V dnešní době o sobě můžeme říci, že jsme členy rodiny šimpanzů s obrovským, nesmírně složitým mozkem. U člověka došlo k extrémnímu rozvoji té části našeho mozku, které říkáme neokortex. Tak vykládáme naši schopnost myslet, k níž patří schopnost abstraktního myšlení, řeči, sebereflexe, řešení problémů a používání nástrojů.

Cílem mnoha vědeckých oborů je lépe porozumět povaze člověka. Extrémní míra specializace moderní vědy začíná bránit celkovému pohledu na jednotlivé aspekty *Homo sapiens*. Připomíná nám to známý příběh o skupině nevidomých, kteří měli popsat, jak vypadá slon, pomocí ohmatávání jednotlivých částí jeho těla. Nevidomý, který ohmatal nohu, řekl, že slon vypadá jako sloup; nevidomý, který ohmatal ocas, řekl, že slon je jako provaz; nevidomá, která ohmatala jeho chobot, řekla, že slon vypadá jako větev stromu; nevidomý, který ohmatal ucho, řekl, že slon je jako vějíř; nevidomý, který ohmatal břicho, řekl, že slon je jako stěna; a nevidomá, která ohmatala kel, řekla, že slon je jako pevná trubka. Toto podobenství je dnes důležitější než kdykoli dřív. Žijeme v době, kdy je velmi žádoucí, abychom se naučili spolu komunikovat a respektovat různé úhly pohledu.

Bakteriologie – či přesněji molekulární mikrobiologie – je typickým příkladem vědeckého oboru, jenž se vyvíjí tak rychle, že *Homo sapiens* můžeme nyní vnímat v kontextu „revoluce mikrobiomů“. Lidskou bytost můžeme považovat za ekosystém, v němž dochází k neustálé interakci stovek miliard mikroorganismů, které obývají tělo („mikrobiom“), a miliardami buněk, které jsou produktem našich genů. Jinými slovy se dnes zdá, že naše zdraví a chování je do velké míry ovlivněno prostředím naší střevní flóry a kůže. Každý člověk má relativně jiný mikrobiom. Náš mikrobiom – jako součást naší osobnosti – se do jisté míry utváří při porodu v závislosti na prvních mikrobech, které osídlí

tělo novorozence. Pokroky v našem porozumění specifických nutričních potřeb mozku vedly ke konceptu „látek, jež vyživují mozek“. Ten má důležité dopady související s druhem, pro nějž je typický vysoký stupeň encefalizace. Typickým příkladem látky vyživující mozek je jód, který je nezbytný pro tvorbu hormonů štítné žlázy, jež se podílejí na metabolismu energie mozku. Nedostatek jódu je spojován s poruchami vývoje a funkce mozku. Neexistuje však žádný mechanismus, s jehož pomocí by bylo možné omezit vylučování jódu v moči, a tedy jej ukládat.¹ Tato fyziologická perspektiva vypovídá o tom, že *Homo sapiens* je vybaven na prostředí, které mu průběžně dodává dostatečné množství jódu. V praxi to znamená, že je třeba mít přístup k potravnímu řetězci mořských plodů. Je výmluvné, že nejběžnějším prvkem, který v naší potravě schází, je jód, což globálně ovlivňuje téměř dvě miliardy lidí,² přestože jód je jediným prvkem, který mnohé vládní instituce předepisují povinně.

Zatímco jód je považován za hlavní minerál vyživující mozek, kyselina dokosahexaenová (DHA) je považována za vyživující mastnou kyselinu.³ Molekula DHA je nanejvýš dlouhá (dvacet dva jednotek uhlíku) a je nanejvýš nenasyčená (šest dvojitých vazeb). Patří do skupiny omega-3. Tato mastná kyselina se předem utváří pouze v potravním řetězci mořských plodů a je v něm hojně zastoupena. Zajímavé je, že člověk si DHA dokáže vytvořit jen v malé míře. Spojení velkého mozku a slabého enzymatického systému desaturace-elongace vypovídá o tom, že lidé potřebují přístup k potravnímu řetězci s obsahem mořských plodů, aby mohli plně rozvinout svůj potenciál.

Z hlediska výživy se zdá, že *Homo sapiens* je opicí uzpůsobenou k životu na pobřeží. Dnes by nás tato myšlenka měla vést k tomu, abychom znovu rozpoznali důležitost toho, čemu se dříve říkalo „hypotéza původu člověka ve vodní opici“.

Kromě velikosti mozku se od svého velmi blízkého příbuzného, běžného šimpanze, lišíme i mnoha jinými rysy: nahotou, vrstvou podkožního tuku, celkovým tvarem našeho těla (jehož zadní končetiny jsou prodloužením trupu), poměrně nízkou bazální tělesnou teplotou, vystouplým nosem, velkými prázdnými dutinami po obou stranách nosních dutin, nízkou položeným hrtanem, menším množstvím červených krvinek, anatomickým tvarem rukou a nohou a vrstvou vernixu či mázku, jež pokrývá tělo novorozeného dítěte. Všechny tyto rysy, které máme společné se savci uzpůsobenými k životu v moři, vypovídají o tom, že jsme vybaveni k životu na mořském pobřeží.

S touto novou vizí *Homo sapiens* poprvé přišli nezávisle na sobě Max Westenhofer v Berlíně (1942) a Alister Hardy v Oxfordu (1960). Problematiku však nejvíce proslavila britská vědkyně Elaine Morgans ve svých knihách^{4, 5, 6} a seminářích, které pořádala, aby tuto teorii dále podpořila. Tento nový teoretický rámec byl v poslední době doplněn o vydání kolektivní akademické knihy⁷ a londýnskou konferenci o evoluci člověka, jíž jsem se zúčastnil.⁸

Po tomto krátkém přehledu našeho porozumění povahy člověka 21. století můžeme vyslovit vhodné otázky na téma budoucnosti našeho druhu.

POZNÁMKY:

1. Cunnane Stephen. Iodine: The Primary Brain Selective Nutrient. In: Stephen Cunnane. *Survival of the fittest: the key to human brain evolution*. Singapore: World Scientific Publishing, 2005.
2. Stagnaro-Green A, Sullivan S. Iodine supplementation during pregnancy and lactation. *JAMA* 2012, 308(23), s. 2463–2464.
3. Crawford, M. A., Marsh, D. *The driving force: Food in Evolution and the Future*. London: William Heinemann, 1989.

4. Morgan E. *The Aquatic Ape*. London: Souvenir Press, 1982.
5. Morgan E. *The Scars of Evolution*. London: Souvenir Press, 1990.
6. Morgan E. *The Descent of the Cchild*. London: Souvenir Press, 1994.
7. Vanechoutte, Mario, ed. *Was Man more aquatic in the past?* Bentham e-book, 2012.
8. Human Evolution: Past, Present & Future. International Conference. London, May 8–10, 2013.

